

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Predpriprave za razstavo UJU v Beogradu.

Čimbolj se bliža šolsko leto svojemu koncu, tembolj stopa v ospredje vprašanje predpriprav za razstavo, ki se bo vršila ob priliki jubilejne državne skupščine v Beogradu. Splošna navodila glede ureditve so bila že objavljena v »Učiteljskem Tovarišu«, vendar je potrebno spregovoriti nekaj načelnih besed o razstavi.

Namen te razstave je, pokazati našo narodno šolo kakršna je danes, a obenem je treba tudi predložiti napredek našega šolstva v zadnjih desetih letih. Ker pa je bilo šolstvo v Jugoslaviji do sprejetja novega zakona o narodnih šolah različno, zato se bo treba pri ureditvi razstave ozirati tudi na to, kak šolski zakon je bil veljaven v tem ali onem delu naše domovine. Da pa bo mogoče ustrezno temu načelu in da se bo moglo razstavo urediti na tak način, da se bodo ločili izdelki osemrazrednic od n. pr. štirirazrednic, je potrebno, da se upošteva to načelo že pri odpošiljanju in sortiranju šolarskih izdelkov. Ker pride za nas v poštev le šolstvo v Dravski banovini, ki je bilo kljub različnim veljavnim deželnim šolskim zakonom na isti višini, bo moral nuditi na razstavi oddelek ljubljanskega poverjeništvu enotno sliko. V dosegu te enotne slike bo treba upoštevati naslednja načela:

Vsaka šola naj si preskrbi sliko šolskega poslejca, v onih krajih, kjer je bilo v zadnjem času sezidano novo šolsko poslopje, pa naj si upravitelji nabavijo sliko starega in novega šolskega poslopja.

Za razstavo pridejo v poštev vsi pisni in risarski izdelki in tudi izdelki ročnih del. Deska in dekliska ročna dela pa morajo biti označena, ali so izdelana v zvezi z ostalim poukom, ali pa so se gojila kot poseben predmet. Razstaviti je treba tudi vse predmete, ki so jih izdelali otroci in ki so se uporabljali kot učila. Tudi učila, ki jih je izdelalo učiteljsko se morejo razstaviti. (Pozor! Drobna navedba vseh predmetov, ki pridejo v poštev za to razstavo, je razvidna itak iz članka v 36. številki »Učit. Tovariša«).

Pisni in risarski izdelki naj nudijo sliko uspeha, doseženega v posameznem razredu. To se doseže s tem, da se pošljejo vsi izdelki enega učenca v enem šolskem letu, ali pa izdelki več učencev, vendar morajo biti sestavljeni tako, da nudijo sliko dela in uspeha v enem letu. — Vsak razred naj bi poslal samo po eden, ali največ dva izvoda vseh izdelkov. Enodvo in trirazrednice pa naj pošljejo po eden ali dva izvoda vseh izdelkov za vsak posamezen oddelek.

Od učiteljskega v Dravski banovini pa pričakujejo tovariši iz vse države, da jim bo podalo jasno in točno sliko dela in uspeha na pet, šest, sedem in osemrazrednicah; zato naj bi upoštevalo učiteljsko večrazrednic to željo in vposlalo vse izdelke teh šol za razstavo, vendar je tudi tu upoštevati načelo, da naj se upošleje le po en izvod vseh izdelkov, a vsi vposlani predmeti morajo pokazati točno ves napredek od prvega do zadnjega razreda.

Vse za razstavo namenjene predmete naj vpošljejo šole na sreske šolske nadzornike, ki bodo ves material pregledali in nato odposlali poverjeništvu UJU v Ljubljani, kjer je že sestavljen poseben odsek, ki bo vse vposlane predmete sortiral in odposlal v Beograd.

Še nekaj je potrebno poudariti: vsak za razstavo namenjen predmet naj bo opremljen z žigom dotične šole, da se ga po razstavi lahko vrne na pravi naslov. Vsak razstavljen predmet mora imeti označen razred, odnosno oddelek, v katerega je hodil oni učenec(ka), ki je predmet izdelal. Vsi predmeti pa naj se odberejo in vpošljejo že pred koncem šolskega leta, ker sedaj ima

še vse izdelke učencev učiteljsko v svojih rokah. Ker je pa tudi mnogo učiteljskega, ki zapusti za počitnice svoj službeni kraj, je treba vse potrebno pripraviti že pred koncem šolskega leta.

Učiteljsko iz Dravske banovine mora dokazati s to razstavo, da je slovensko šolstvo še vedno na najvišji stopnji šolstva v vsej državi, ker je pač imelo boljše predpogoje. Dolžnost nas vseh je, da pokažemo svojim tovarišem iz vse države organizacijo in uspehe. Da pa bo to mogoče, zato še pred koncem šolskega leta vsi na delo!

—ž.

Projekat pravila U. J. U. prema izmenama šireg glavnog odbora od 16. i 17. aprila ove godine.

1. Ime i podela.

Član 1. Učiteljsko Jugoslavije ima svoje stalsko udruženje pod nazivom: »Udruženje Jugoslovenskog Učiteljstva«.

Član 2. Udruženje se sastoji iz sreskih društava, grupisanih u sekcije kojih je pet, sa sedištem u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Splitu.

U sedištim banskih uprava, u kojima nema sekcije, poverice se tamošnjim sreskim društvima da pored ostalih vrše i poslove u vezi sa organizacijskim, prosvetnim i stalskim potrebama u banovinama, u smislu ovih pravila. Materijalna sredstva za ovo poslovanje osiguravaju sekcije tih teritorija, što regulišu sekcijiska pravila.

U banovinama u kojima je sedište sekcija one vrše i ove dužnosti.

2. Svrha.

Član 3. — Udruženju je svrha:

a) da organizuje sve učiteljsko u Jugoslaviji u duhu narodnog jedinstva i da u njemu razvije zajedničku stalsku svest kao osnovicu za prosvetni, kulturni, socijalni i nacionalni rad učiteljstva.

b) da radi na intelektualnom i moralnom usavršavanju učiteljstva i svojih članova.

c) da radi na napretku narodne škole i na narodnom prosvetivanju.

d) da štiti prava i interese svojih članova, i

e) da postavi i održava veze sa svima prosvetnim i kulturnim društvima u Slovenstvu i u drugom svetu, ako su ona u duhu svrhe pravila ovog društva.

3. Sredstva.

Član 4. — Sredstva su Udruženja:

a) uložila članova, zaveštanja, pokloni dobrih ljudi, prihodi od štampe Udruženja, od zabava i vanredni;

b) stručna, stalska i druga štampa;

c) zborovi i skupštine.

4. Članovi.

Član 5. — Članovi su Udruženja: redovni, utemeljači, dobrotvori i počasni.

Član 6. — Redovan je član učitelj(ica) u službi i penziji i lica koja su kao učitelji članovi udruženja prešli u druge položaje administrativno-prosvetne struke a nisu prekidali članstvo u udruženju za tri uzastopne godine.

Član 7. — Utemeljač je ovaj član koji uložiti kasi jedne sekcije jednom za svagda 300 dinara.

Član 8. — Dobrotvor je ovaj koji kasi jedne sekcije uložiti jednom za svagda 500 dinara.

Član 9. — Počasni član je lice jako služno za ovo Udruženje. Počasne članove proglašuje Glavna skupština na predlog Glavnog odbora za naročite zasluge učinjene učiteljskom staležu, narodnoj prosveti i organizaciji.

Član 10. — Ako je utemeljač ili dobrotvor učitelj(ica) u penziji mora plaćati i ulog redovnog člana.

Član 11. — Redovni članovi dobijaju članske karte a ostali diplome svojih sekcija.

Član 12. — Dužnosti redovnog člana jesu:

a) da se svim svojim snagama stara o postignuću svrhe udruženja;

b) da redovno pri upisu polaže za svaku godinu članski ulog;

c) da poverenu mu dužnost i zadatak pažljivo izvrši;

Prava su redovnog člana:

a) da se služi ustanovama udruženja kao: domovima, pensionatima, lečilištima, letovalištima itd.

b) da dobije novčanu pomoć u slučaju potrebe;

c) da dobije zaštitu u slučaju nevolje;

d) da učestvuje na zborovima i skupštinama prema propisima ovih pravila;

e) da bira i da bude biran za člana uprave prema propisima ovih pravila;

5. Organi Udruženja.

Član 13. — Vrhovnu upravu Udruženja čini Glavni odbor čije je organ Izvršni odbor u Beogradu koji se sastoji iz odbora: užeg i šireg.

Uži Izvršni odbor sastavljen je od 10 članova i 5 zamenika, biranih na Glavnoj skupštini po članu 14 ovih pravila s teritorije uprave grada Beograda, a u širi Izvršni odbor ulaze još predstavnici Sekcija odnosno određeni im zamenici.

Uži izvršni odbor vrši ove redovne poslove i sastaje se u sednice po potrebi, a vrši odbor po pravilu svaka dva meseca.

Glavni odbor sastavljen je iz celokupnog izvršnog odbora i od članova izabranih

po sekcijama (čl. 20.) tako da sekcija do hiljadu članova daje jednoga člana, sekcija do 2000 dva, sekcija do tri hiljade tri člana a sekcija preko 3000 četiri člana sa isto toliko zamenika.

U glavni odbor ulaze i predstavnici sreskih društava u sedištim banovina, gde ova vrše dužnosti predviđene u čl. 2., alineja 2.

Glavna skupština Udruženja bira istim načinom i nadzorni odbor od 5 članova i 2 zamenika, koji je nadzorni odbor uprave Udruženja.

Član 14. — Izbori se vrše aklamacijom, ako se tome ne protivi 20 pravnih članova, koji u tom slučaju podnose predstavnici skupštine pismenu predstavku radi provere, narodu tajno poimenačno glasanje po listima koje se u momentu izbora predaju predstavniku sa potpisom 20 delegata, a izbor delegata podeljuje se proporcionalno prema količniku.

Član 15. — Svi upravni odbori imaju posebne i opšte dužnosti.

Opšte dužnosti su svih upravnih odbora:

a) da se staraju u svome delokrugu o administrativnim poslovima Udruženja;

b) da uredno prikupljaju prihode od Udruženja i da njima rukuju po budžetu;

c) da izrađuje budžet za narednu godinu i da se podnese skupštini na odobrenje;

d) da svojoj godišnjoj skupštini podnese izveštaj o svome radu i stanju Udruženja u minuloj godini;

e) da sazivaju svoje godišnje skupštine i određuju njihov dnevni red;

f) da se staraju o družinskoj imovini svoga delokruga;

g) da izdaju materijalnu pomoć svojim članovima u slučaju preke potrebe;

h) da se staraju o družinskoj štampi koju ustanove, da bude savremena i izraz večine učiteljstva.

Posebne su dužnosti upravnih odbora:

A. Glavnog odbora:

a) da u opšte izvodi rad Udruženja prema članu 3 ovih pravila;

b) da predstavlja Udruženje kao njegovo pravno lice;

c) da se stara o stalskom listu;

d) da rukuje potpornim fondom i da iz njega pomaže članove u slučaju potrebe;

e) da pregleda i odobrava sekcijiska pravila najdalje za mesec dana od prijema istih;

f) da bira blagajnika, urednike listova i činovnike Udruženja.

B. Upravnog odbora sekcije:

a) da Glavnom odboru uredno predaje po jednu trećinu uloga novih članova utemeljača i dobrotvora a od svakog redovnog člana po 10 dinara godišnje čim ih primi od sreskih uprava, a tako isto i za stalski list od redovnih članova koliko bude Glavni odbor odredio. Muž i žena ili sorodnici koji žive u zajednici, ako su članovi plaćaju samo jedan primerak družinskih listova.

b) da sekciju predstavlja kao njeno pravno lice;

c) da bira sebi blagajnika i ostalo osoblje.

Član 16. — Dužnosti sreskih upravnih odbora propisuju se sekcijiskim pravilima u duhu ovih pravila.

Član 17. — Nadzornim odborima je dužnost:

LISTEK. Po bolgarskih mestih.

Nekoč me je vprašal nek Bolgar v vlak: »Ali vam ni dolgčas potovati samemu?« Prav rad bi mi potožil, da nas je namerala potovati petero mladih učiteljev, pa so se razen mene vsi po vrsti ustrašili raznih neugodnih vesti in potovanje v Bolgarijo odložili, najbrže na stara leta. Tega nisem storil, ker bi dotični mogel sklepati, da je med Slovenci še mnogo strahopetcev, ki si ne upajo na cesto če časopisi napovedujejo slabo vreme. Raje sem ga kratko zavrnil: »Vsi ljudje, ki me srečujejo in ki potujejo v mojo smer, so moja družba. Kako naj mi bo dolgčas v tej raznovrstni in nepregledni množici.«

In res, kakor nisem bil nikdar sam v Sofiji, tako sem bil še manj na vlak, ladji, avtomobilu in mestih, kjer sem se ustavljal. Vsi so hoteli govoriti z menoj, vse mogoče stvari so hoteli vedeti, vse so mi hoteli povedati, vse mi tudi razkazati, tako, da mi nazadnje za počitek in razvedrilo ni ostalo časa. S seboj sem imel dvoje kopalnih hlačk. Ali mislite, da sem prišel do kopanja? Šele v Varni sem jo kar po francosko popihal na morje. Ni izključeno, da so nekateri malo zamerili pa bodo že odmerili, če pomislijo, da je človek le človek, ne pa avto-taks.

Najprvo sem se ustavil v Plovdivu, kjer je služboval kot gimnazijski profesor naš rojak Bezenšek. Mesto leži med 5 griči, prav za prav golimi skalami, vulkaničnega nastanka. Ko se razgreje ta kamen, nastane neznosna vročina, ki še zvečer ne pojenja. Zato pravijo temu mestu »bolgarska Afrika«. Neznosno vročino nekoliko blaži reka Marica, ki pa ima v poletnem času malo vode, ker jo odvajajo za namakanje riževih polj, ki zavzemajo večji del prostrane plovdivske ravnine.

Mesto je skoro izključno trgovskega značaja. V industriji sta zastopani le velika sladkorna in tobačna tovarna. Učinki zadnjega potresa še sedaj niso popolnoma izbrisani. Čeprav stalno popravljajo, kljub temu so mnoge hiše, posebno siromašnih slojev, še vedno priče neprizanesljivosti prirodnih sil. Tujuca pa predvsem pade v oči velika množina štorkelej, ki jih je na vsaki strehi, kot pri nas vrabcev.

Ob prihodu me je čakal na kolodvoru mladi kolega Pejčev. Ta me je vodil po mestu, me seznanjal s kolegi, kulturnimi delavci, žurnalisti in drugimi. Ogledal sem si šole, muzej, ogromno knjižnico in druge zanimivosti, nazadnje pa sem hotel videti še bolgarsko katoliško šolo. Tu pa so me prav grobo nahrulili, češ, da se Slovencem ni treba brigati za njih. Tega nisem pričakoval, tudi nisem bil med Bolgari na grobosti najmanje navajen, zato sem zameril in toliko bolj, ker je bilo z menoj par pravoslavni učiteljev, ki od bolgarskih katolikov niso mogli odnesti najboljšega vtisa. Pa

preden sem se pripeljal v Staro Zagoro, sem na svojo užaljenost že popolnoma pozabil.

Tu sem bil nekoliko presenečen. Mislim, da bom prišel v neko staro podrtijo, pa sem se znašel v čisto novem mestu. Za časa osvobodilne vojne (pred 52 leti) so ga Turki požgali do tal. A na pogorišču je vzraslo mesto z ravnimi, pravokotno se križajočimi in širokimi ulicami. Hiše so postavljene med samimi vrtni in na obeh straneh ulice so kosati nasadi. Vse mesto je nagnjeno proti solncu in zato ima spomladi poleg prijaznega in zdravega lica tudi ugodno podnebje, tako da postane v tem času en sam prijetno duhteč cvet. Takrat ima mesto veliko privlačnost in Bolgari ga radi imenujejo: »bolgarska Nizza«. Posebnost je mestni park »Ajazmo«, ki se dviga nad mestom, kot slikovita kulisa. Tu je bil pred kakimi 20 leti gol hrib, ki je poleti povzročal mestu strašno vročino. Le z velikimi žrtvami so ga mogli zasadi s cipresami in smrekami, na vhodu pa so napisali: »Park je napravljen s trudom, zato ga varujte!« In res je to velikanski živ spomenik silne volje, to je najvidnejši izraz narodove marljivosti, vztrajnosti in podjetnosti.

Tu sem dobil polno kolegov, ki so me vodili okrog in pri neki družini sem bil povabljen na kosilo in večerjo. Opoldne smo najprej jedli tarator, t. j. juha, ki jo Bolgari silno cenijo in jo pripravljajo na sledeč način: V kisl mleko (ovčje ali bivolsko) dajo precej zdrobljenega česna, nekoliko zmletih orehov in namiznega olja. Vse to

dobro solijo in stepejo, vrhu pa nalijejo hladne vode. Notri narežejo še surovih kumar in to mrzlo brozgo servirajo kot prvovrstno juho. Že v Sofiji sem se vseh jedi hitro privadil, le te juhe moj želodec ni mogel prenesti. Tudi to pot se mi je kar tema delala pred očmi in zdelo se mi je, da se vsa Bolgarija vrti okrog mene.

»Kako vam ugaja ta naš tarator?«, me je vprašala prijazna gospodinja. Kar ustrašil sem se tega vprašanja in trenutno nisem vedel, kaj bi odgovoril. Sam ne vem, kako da sem potem izbleknil: »Imenitnejše pripravljene jedi še svoj živ dan nisem jedel.« Kar zasmejala so se ji velike in blesteče oči, tako dobro ji je del ta poklon. Hvaležno mi ga je hotela vrniti s tem, da je zvečer postavila pred mene še večjo porcijo — tarator. Takrat sem trdno sklenil, da se bom raje vsaki gospodinjki do smrti zameril, kot pa ji zinil eno samo neiskreno besedo. Uboji revež, sem se čisto čist odpeljal drugo jutro v Kazanlik. Šele tam sem splaknil svojo nespamet in svoj bivolski želodec s kozarčkom — slivovke.

Kazanlik je manjše mesto (približno 30.000 ljudi) in leži v dolini med Balkanom in Srednjo goro. Nikjer drugje v Evropi, kot ravno v tej dolini, ki je od vseh strani dobro zavarovana proti vetrovom, uspeva posebne vrste vrtnic iz katere pripravljajo dišeče cvetno olje (rozovo maslo). Kazanlik sam je središče produkcije in trgovine tega olja. Mesto je obdano s sadnim drevjem in še posebno s kosatimi orehi, ki tu izborno rodijo. Tu je slavno in najstarejše bolgar-